Is-Sur Luigi Muscat
Skultur Balzani

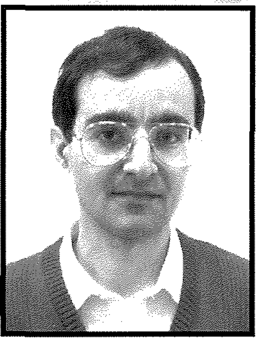

kitba ta' Anton Camilleri

Kull raħal jista' jiftaħar li f'xi żmien jew ieħor kellu persuni li b'xogħolhom, għamlu isem sew għalihom infushom kif ukoll għal raħalhom. Iżda ż-żmien għandu ħabta jnessi, u xogħolhom biss jibqa' xhieda tagħhom. Wiġi Muscat hu wieħed minnhom.

Ftit hu magħruf fuqu, għalkemm nies ta' żmienu jgħidulna li kien wieħed mill-aħjar artisti Maltin li ħadem xogħol irfinut fil-ġebla Maltija, ħasra li ismu ntilef mal-medda taż-żmien. Għalhekk, xieraq li b'kitbieti nitfa' ftit dawl fuq ħajtu u xogħlijietu waqt li nagħmel suġġeriment lill-Kunsill Lokali ta' Ħal Balzan, biex tissemma triq għalih. Xieraq li ismu jibqa' marbut mal-lokalità, minn fejn ħarġu diversi xogħlijiet sbieħ għat-triqat Maltin, li barra li huma ta' devozzjoni qed isebbħu l-ambjent Malti.

Wiġi Muscat magħruf bħala *Ta' l-Iskultur*, twieled fl-1892, iben Valent, mgħallem fid-Dipartiment tax-Xogħlijiet tal-Gvern, u Ommu Elena. Meta kiber u dawn raw lit-tfajjel miġbud għad-disinn, bagħtuh jistudja għal ftit mal-Pittur Ġużeppi Calì fejn ħa lezzjonijiet tad-disinn. Wara kompla jitħarreġ fl-iskultura ma' Skultur Rabti ċertu Ġużeppi li kienu jgħidulu *Lavarija*.[1]

Maż-żmien Wiġi beda jaħdem għal rasu, ġo remissa fi Triq il-Kbira. Kien ikun dejjem bil-bieb miftuħ beraħ, jaħdem bla ma jħabbel rasu min-nies li kienu jieqfu jarawh, xi ħaġa li mhux kull artist kien jagħmel. Skond l-artist Rafel Bonnici Calì, Muscat "kien dejjem mehdi fix-xogħol, jaħdem tajjeb imma kburi bl-arti tiegħu, bniedem ta' għalih waħdu u miskin int jekk tmerih għax jieħu għalih."[2] Kien bniedem ta' ftit kliem, iżda meta kien jara lil min jinteressa ruħu kien jitbissem u jgħidlu li x-xogħol li jkollu f'idejh kien dalwaqt ikun lest.[3] Nies oħra jgħidu li kien "mgħallem gwapp, ...ta' imġiba tajba, umli kif ukoll ta' karattru reliġjuż."[4] Ir-reliġjożità tiegħu tidher mid-drawwa li kellu, li meta kien ikun qed jiskolpixxi xi statwa kien jgħid ġjakolatorja. Eżempju, jekk kien ikun jiskolpixxi xi statwa tal-Qalb ta' Ġesù kien jgħid "Qalb ta' Ġesù jiena nafda fik."[5]

Fuq il-lemin tar-ritratt jidher l-iskultur Balzani Wiġi Muscat. Huwa jiġi z-ziju tar-rispett tar-Rev. Dun Spir Sammut. Ritratt misluf lilna mis-Sur Aldo Sammut.

Għall-bidu tal-karriera tiegħu kien għamel biss skultura ornamentali fil-ġebel u kultant xi statwa. Iżjed tard beda jaħdem statwi biss, l-aktar dawk profani biex iżejnu l-ġonna privati ta' nies għonja. Maż-żmien qaleb għal statwi sagri. F'dan ix-xogħol irnexxa sewwa, tant li ma kienx ilaħħaq max-xogħol li kellu. Minn idejh ħarġu bosta statwi profani l-ġmiel tagħhom, iżda li ftit huma dawk esposti għall-pubbliku. M'hemmx dubju

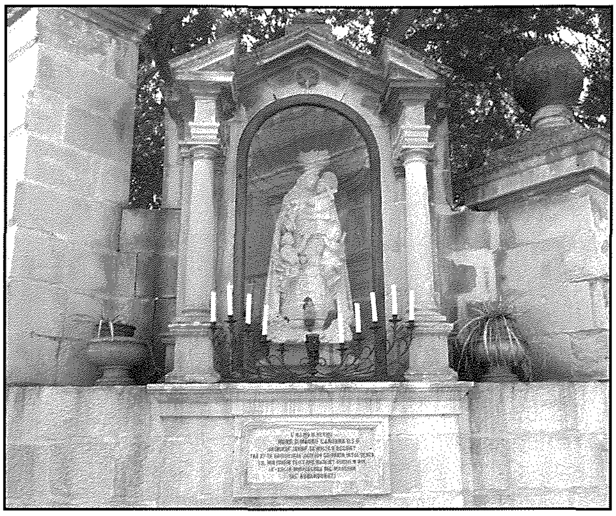

In-niċċa ta' l-istatwa tal-Madonna ta' l-Abbandunati li tinsab mal-villa tal-Konti Manduca (illum l-Ambaxxata Spanjola għal Malta). Din in-niċċa tinsab fi Triq Sisner kantuniera ma' Triq San Valentino. Din l-istatwa hija waħda mill-isbaħ xogħlijiet ta' l-iskultur Balzani Wiġi Muscat.

li l-akbar numru ta' statwi li għamel kienu dawk sagri, li jinsabu f'niċeċ fit-toroq Maltin u fil-knejjes. Statwi sbieħ u artistiċi sew għall-qagħda ħelwa tagħhom, għall-uċuh devoti u l-ilbies naturali, xi ħaġa li għaliha kien imfaħħar ħafna.[6] Minn dawn l-aktar li ħadem, kienu statwi tal-Qalb ta' Ġesù. L-istatwi tiegħu iżjed ifakkruk fix-xogħol ta' l-istatwarju Karlu Darmanin u f'dak tal-Pittur Ġużeppi Calì.

Għalkemm xogħlu jinsab f'diversi rħula Maltin, iżda ftit huma l-istatwi li nafu bejn tajjeb li ħadimhom hu. Xi statwi wieħed jista' jagħrafhom mid-daqqa ta' l-imgħallem, xi ħaġa partikolari li kull artist għandu, għalkemm id-dubju jibqa' xorta waħda. Jekk nibdew minn Ħal Balzan, raħal twelidu, insibu li għamel in-niċċa tal-Madonna ta' l-Abbandunati li qiegħda ħdejn Villa Macedonia. In-niċċa twaqqfet mill-Konti Bernardo Manduca Piscopo Macedonia, u li fiha Muscat kien marbut li jagħmel kopja eżatta tal-kwadru titulari li hemm fil-knisja tal-Wardija, iddedikata lill-Madonna taħt dan it-titlu, u li hi proprjetà ta' familja tal-Konti. Permezz ta' din in-niċċa l-Konti xtaq idaħħal id-devozzjoni lejn il-Madonna f'Ħal Balzan. Statwa oħra tiegħu hi dik ta' San Pawl, li nsibu fuq il-bieb tal-kunvent tas-Sorijiet Franġiskani Missjunarji ta' Marija fi Triq San Franġisk. Bħax-xogħol l-ieħor kollu din ukoll hi statwa dettaljata ħafna. Xogħol ieħor tiegħu nsibuh mal-ħajt ta' Dar Nru. 162 fi Triq il-Kbira, fejn naraw niċċa li fiha medaljun li jirrappreżenta lill-Madonna bil-Bambin. Din ix-xbieha tpoġġiet hemm biex tfakkar li fiż-żmien kien hemm knisja żgħira ddedikata lit-twelid tal-Madonna, magħrufa bħala tal-Vitorja, u li ġġarrfet wara nofs is-seklu 17.[7] Niċċa oħra li aktarx għamel hu hi dik tal-Kurċifiss fuq Dar Nru. 45 fi Triq it-Tliet Knejjes. Meta wieħed jifliha sewwa jinduna li għandha l-istess disinn u xogħol bħan-niċċa ta' San Pawl li hemm fuq il-kunvent tas-Sorijiet Franġiskani, u għalhekk tiġi attribwita lilu.[8] Muscat ħadem ukoll erba' anġli li hemm fil-pilastri ta' l-artal maġġur, tal-kappella tal-kunvent tal-Bon Pastur f'Ħal Balzan.

F'Ħal Luqa, Muscat għamel l-istatwa ta' Sant'Andrija li qiegħda f'niċċa fil-faċċata tal-każin tal-Banda, li jinsab fil-pjazza tal-ġenb tal-knisja. Għax l-istatwa qiegħda fil-għoli wieħed ma jistax japprezza x-xogħol fin ta' skultura li fiha.[9] F'Ħal Għaxaq hemm riliev sabiħ li jirrappreżenta l-magħmudija ta' Ġesù fil-Ġordan fuq Dar Nru. 1, fi Triq il-Gudja. Xogħlijiet oħra tiegħu huma xi statwi fl-Iskola tas-Subien San Ġużepp f'Santa Venera,[10] u statwi fis-Santwarju tal-Madonna tal-Minsija f'San Ġwann. Għaċ-ċimiterju tan-Naxxar, hu ħadem l-istatwa sabiħa tal-Qalb ta' Ġesù li saret wara li dik li kien hemm, tkissret fl-1936 meta splodiet kamra tan-nar li kienet fil-viċin.[11]

Rafel Bonniċi Calì jattribwixxi lil Wiġi, xi statwi tal-Qalb ta' Ġesù li hemm fit-toroq tal-Ħamrun u l-Marsa. Biss l-unika statwa tal-Qalb ta' Ġesù li hemm fil-Ħamrun hi dik li tinsab fil-kantuniera ta' bejn Triq San Franġisk u Triq il-Ġdida, waqt li fil-Marsa nsibu mat-tmien statwi tal-Qalb ta' Ġesù, b'hekk mhux faċli li tagħraf eżatt liema huma maħduma minnu. Barra dan, fi Triq Annibale Preca f'Ħal Lija hemm żewġ xbiħat tal-ġebel tal-Qalb ta' Ġesù, u li dik mogħtija l-indulġenzi fl-1920 aktarx li hi xogħol ta' Muscat. Fil-Mosta wkoll insibu statwa ta' Santa Marija fit-triq ta' l-Imġarr, li għax-xogħol dettaljat li fiha aktarx għamilha Wiġi.[12] Xogħlijiet oħra tiegħu jinsabu fiċ-ċimiterju ta' Ħal Lija, fil-knisja tat-Tereżjani f'Birkirkara, kif ukoll żewġ satwi ta' Sant'Elena li jinsabu fuq bjut ta' djar privati f'Birkirkara, u xogħol ieħor ġol-Belt Valletta, u

Biċċa xogħol oħra ta' l-iskultur Wiġi Muscat niċċa bil-kurċifiss ġo fiha. Din in-niċċa tinsab fi Sqaq Numru 2 fi Triq it-Tliet Knejjes.

f'Ħad-Dingli. Barra minn Malta hu għandu xogħol fil-Greċja u fl-Ingilterra.[13]

Barra statwi, Wiġi Muscat iddisinja u ħadem il-fonti tal-magħmudija għall-knisja tas-Sacro Cuor f'Tas-Sliema. Dan inħadem ta' malajr mill-ġebel għax minħabba l-Ewwel Gwerra Dinjija kienet ħaġa diffiċli li jsir ta' l-irħam. Dan tqiegħed fil-knisja nhar it-22 ta' Settembru, 1918 fl-okkażjoni ta' meta l-knisja saret parroċċa fit-18 ta' Lulju 1918. Aktar tard dan inbidel ma' ieħor ta' l-irħam, xogħol tal-Marmista Giuseppe Buhagiar, l-istess fuq id-disinn ta' Muscat iżda b'xi tibdil biex jonqsu l-ispejjeż. Bħala disinn il-fonti hu magħmul minn bażi ta' sitt kolonni kaħlanin u ħawt ta' irħam abjad u fuqu hemm il-koppletta ta' njam skolpit. Dan kien tbierek nhar il-15 ta' April, 1922.[14]

Il-ħila artistika ta' Wiġi qalgħet bosta diplomi f'wirjiet li kien jieħu sehem fihom, fosthom ċertifikat ta' mertu għal xogħol ta' skultura fil-ġebla Maltija mis-Soċjetà ta' l-Arti Manifattura u Kummerċ fl-1925, kif ukoll żewġ medalji, waħda tal-bronż u l-oħra tal-fidda meta ħa sehem fil-*British Empire Exhibition*, li saret f'Londra fl-1924. Ix-xogħlijiet li esebixxa kienu basso riljev tal-Bon Pastur qed iħabbat bieb, statwa li tirrappreżenta r-rebbiegħa, u statwa oħra ta' mara nuda mimduda, li biha xtaq jispjega l-anatomija tal-figura.[15]

Luigi Muscat kien miżżewweġ lil Mariana née Demicoli u kienu joqogħdu f'Nru. 63 Triq il-Kbira f'Ħal Balzan fejn ukoll kellu l-ħanut tax-xogħol.[16] Hu miet f'Ħal Balzan it-Tnejn 19 ta' Marzu, 1945 fl-għomor ta' 53 sena, wara marda qasira u ġie midfun fil-knisja ta' Ħal Balzan stess.[17]

© A. Camilleri 2007

1 *Leħen is-Sewwa*, (LIS), 10/07/1982, p.5.
2 *Ibid.*
3 *Ħal Balzan*, Nov/Diċ 1974, p.4.
4 LIS, 07/04/1945, p.5.
5 LIS, 10/07/1982, p.5.
6 LIS, 07/04/1945, p.5.
7 J. Dimech, *Ħal Balzan, Ġrajjietu sa l-1999*, Kunsill Lokali, Balzan, 2004.
8 T. Terribile, *Niċeċ u Statwi fit-Toroq Maltin*, Kullana Kulturali, PIN 2000 p.71.
9 Waqt li fil-ktieb ta' T. Terribile, *Niċeċ u Statwi fit-Toroq Maltin* p.120 jgħid li din saret minn Muscat, fil-ktieb *L-Istorja tal-Każini tal-Baned f'Malta u Għawdex* Vol. 2, p.222, insibu li din l-istatwa saret minn Alfred Camilleri Cauchi u nkixfet fil-5 ta' Lulju, 1974.
10 *E. Fiorentino, L.A. Grasso, Giuseppe Calì (1846-1930)*, Said International, 1991.
11 Programm Festa Marija Bambina Naxxar 1996 p.75.
12 T. Terribile, *Statwi u Niċeċ fil-Gżejjer Maltin*, p.137.
13 *Ħal Balzan*, Nov/Diċ 1974, p.4.
14 P. Ġużeppi Vella, *Il-Parroċċa Madonna tas-Sacro Cuor Tas-Sliema*, Malta, 1993.
15 *Ħal Balzan*, Nov/Diċ 1974.
16 MGG, 30/06/1939 p.IV.
17 LIS, 07/04/1945, p.5.